

Pædagogisk læreplan for Sandslottet 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
Indledning	3
Hvem er Sandslottet?	4
Pædagogisk Grundlag i Sandslottet og Klynge H	5
Børnesyn	5
Dannelse og Børneperspektiv	5
Leg.....	6
Læring	6
Børnefællesskaber.....	7
Pædagogisk læringsmiljø.....	7
Forældresamarbejde.....	8
Børn i udsatte positioner.....	9
Sammenhæng til børnehaveklassen - forberedelse til livet.....	9
De 6 læreplanstemaer	5
Alsidig personlig udvikling.....	10
Social udvikling.....	11
Kommunikation og sprog	12
Krop, sanser og bevægelse	14
Natur, udeliv og science.....	15
Kultur, æstetik og fællesskab.....	16
Evalueringskultur	17
Evaluering af den pædagogiske læreplan.....	18
Bilag.....	19

Indledning

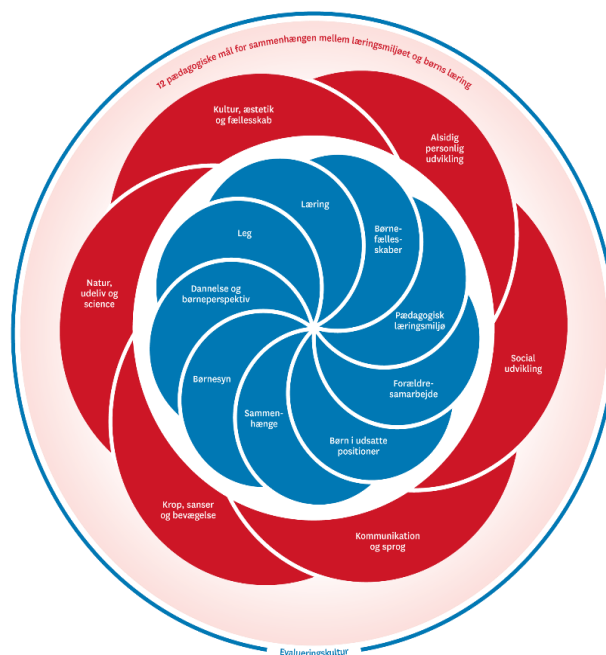
I foråret 2018 blev en ny dagtilbudslov om *Styrket kvalitet i dagtilbud, øget fleksibilitet og frit valg for forældre m.v.* (Børne- & Socialministeriet, 2018a) vedtaget.

Ændringerne i dagtilbudsloven består af og tydeliggør bl.a. et fælles pædagogisk grundlag for landets dagtilbud, hvor det fx fastslås, *"at dagtilbuddene har ansvar for at etablere et læringsmiljø, der over hele dagen og i forbindelse med leg, rutinesituationer, vokseninitierede aktiviteter mv. giver børn mulighed for at trives og lære"* (Børne- & Socialministeriet, 2018c)

I lighed med det tidligere fundament for udarbejdelsen af og den gældende praksis' arbejde med læreplaner, består den pædagogiske læreplan fortsat af 6 læreplanstemaer

- Alsidig personlig udvikling
- Social udvikling
- Kommunikation og sprog
- Krop, sanser og bevægelse
- Natur, udeliv og science
- Kultur, æstetik og fællesskab

Den nu tydeliggjorte store og mærkbare forskel ift. arbejdet med de tidligere pædagogiske læreplanstemaer, er at de seks ovenstående temaer ikke bør ansues som enkelte temaer der arbejdes med i givne afsatte perioder, men at de sammen udgør en helhed der tager sit afsæt i den nye dagtilbudslovs omdrejningspunkt, som er det brede læringsbegreb og det stærke fokus på læringsmiljøet og dets betydning for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Hvem er Sandslottet?

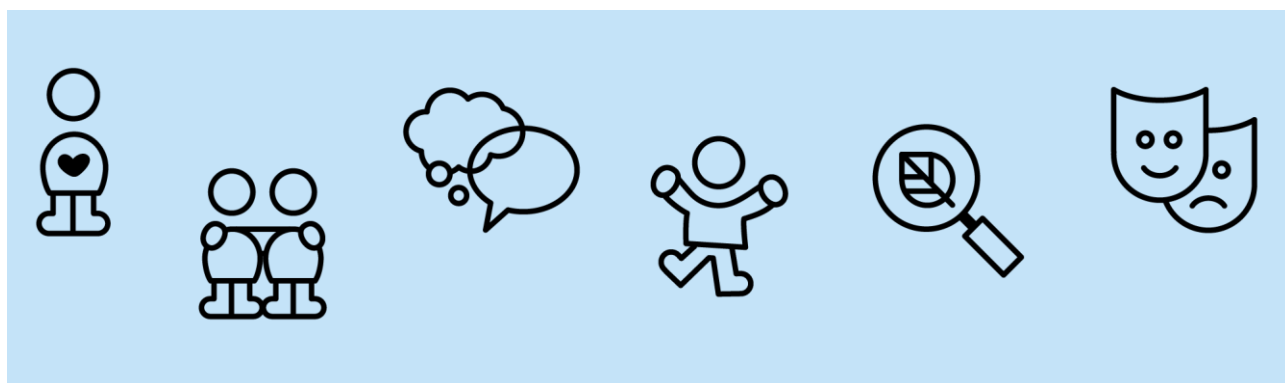
Sandslottet har eksisteret siden 2011 og er beliggende i nye flotte omgivelser tæt ved Amager Strand, Kløvermarken og Lergravsparken. Inden vi i september 2013 flyttede til vores nybyggede institution på Strandlodsvej 33, var vi midlertidigt beliggende i Njalsgade på Islands Brygge.

Sandslottet er et integreret dagtilbud, bestående af hhv. 3 vuggestuegrupper med 12 børn i hver gruppe, samt 2 børnehavegrupper med 22 børn i hver gruppe.

Sandslottet er en relativt ny institution som er i rivende udvikling – en udvikling som er funderet i en veletableret praksis og stærke faglige kompetencer. Vi er en del af Klynge H Amager v/ Sundet, som udover Sandslottet består af 6 enheder fra det geografiske nærområde; F/S Rosa, Havkatten, Hundredemeterskoven, Himmelblå, Børnehuset Burlunden & Børnenes Poppelhus. Sammen udgør vi én stor arbejdsplads med et altid tilstedeværende fokus på at bevare og øge klyngens børns trivsel, både i de eksisterende børnefællesskaber og hos det enkelte barn.

Denne læreplan er således én af Klynge H v/ Sundets syv læreplaner, som udarbejdes af medarbejdere, pædagogiske ledere og ligeså drøftes i den enkelte enheds forældreråd og i klyngens samlede forældrebestyrelse. Med andre ord; så er *denne* læreplan udarbejdet af Sandslottets pædagogiske personale, sammen med pædagogisk leder og repræsenterer vores faglige virke.

Det er vores store forhåbning og er samtidig af vores klare overbevisning, at læreplanen vil understrege en kompetent pædagogisk praksis, der underbygger de ambitioner vi har; at vi altid er bevidste omkring, hvorledes Sandslottets børns trivsel og udvikling understøttes på baggrund af nærværende pædagogiske personaler og dertilhørende grundige faglige refleksioner.

Pædagogisk grundlag i Sandslottet & Klynge H

Børnesyn

I Klynge H er vores børnesyn i overensstemmelse med vores menneskesyn, og drejer sig om den måde vi møder børn, forældre og hinanden på. Vi mener at alle har gode intentioner bag deres handlinger, og skal mødes med det udgangspunkt, at vi ønsker at forstå. Når man tager det udgangspunkt, bliver man undersøgende fremfor dømmende, og via forståelsen kommer anerkendelsen, og dermed følelsen af at blive set og hørt. Dette danner grundlag for opbygningen og den videre udvikling af identitet, at blive defineret positivt, og dermed at fortsætte med at have et godt selvbillede. I klynge H har dét at være barn en værdi i sig selv. Børn har ret til at være børn, til at være forskellige og udvikle sig i forskelligt tempo, hvilket er med til at understøtte lige muligheder for alle børn.

I praksis betyder det at:

- Vi lytter lige så meget som vi taler
- Vi spørger og prøver at forstå
- Vi guider børnene og skælder ikke ud
- Vi tager udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone, og møder barnet med positive krav og forventninger

Dannelse og børneperspektiv

Hvis vi vil danne borgere, som føler sig kompetente til at deltage i samfundet, skal vi starte tidligt. Deltagelse, og det at blive lyttet til, er en vigtig del af børns individuelle og demokratiske dannelse. En væsentlig del af børns rettigheder er at blive hørt og behandlet som ligeværdige borgere. I Klynge H inviterer vi børnene til at være aktivt deltagende og gennem medbestemmelse og medansvar giver vi dem en forståelse for, og oplevelse af, at være en del af demokratiske fællesskaber.

I praksis betyder det at:

- De voksne har ansvaret for at skabe rammerne, og at børnene oplever voksne der lytter og interesserer sig for deres perspektiv
- Børnene inddrages i beslutninger omkring deres hverdag. De mindste børn får betingede valg og større børn får friere valg
- Børnene har ret til at bestemme om de vil sove - vi bestemmer om de skal hvile sig
- Børnene har ret til at bestemme hvad de vil spise - vi bestemmer hvad der er at vælge imellem
- Børnene i løbet af dagen bestemmer hvad de vil lege med - vi giver dem mulighederne
- Børnene overvejende selv bestemmer hvem de vil lege med - vi støtter og vejleder med muligheder og hjælper med, at der tilbydes lege for alle børn.

Leg

Når vi mennesker skal lære, er en vigtig forudsætning at vi kan lege. Det er ret basalt gennem legen at læringen sker. At kunne afprøve noget nyt. At opstille "hvis vi nu siger at" "kan vi så". I Klynge H ser vi legen som en helt central del af dagligdagen, og uanset hvilke vokseninitierede aktiviteter der sættes i gang, er det altid med udgangspunkt i en legende tilgang. Barnets leg er basal for barnets udvikling og egen meningsdannelse. I legen skaber børn en verden af mening og værdier, og deler herigennem livsverdener med andre børn. I legen sker konstante forhandlinger, hvor reglerne hele tiden bliver genforhandlet og aftalt. Leg karakteriseres af fantasi, spænding, lyst og engagement, hvor kreativitet, sprog og kropslige udtryk er flettet ind i hinanden. Legen er central for udvikling af sprog og kompetencer – og derved nødvendig for børns læring, kreativitet og evne til at skabe. Leg og læring er for barnet en helhed og ikke noget, der kan skelnes imellem eller adskilles.

I praksis betyder det at:

- Vi leger med børnene så de lærer at lege
- Vi planlægger målrettede vokseninitierede aktiviteter med udgangspunkt i leg
- Vi har indrettet os med beskyttede legezoner, så børnene forstyrres mindst muligt
- Vi støtter og vejleder børnene i legen, så legen hjælpes på vej
- Vi har legetøj der skaber mulighed for rollelege, konstruktionslege og parallelle lege
- Vi undersøger undringen med børnene, så fantasi, spænding og engagement understøttes

Læring

I Klynge H arbejder vi med et bredt læringssyn, og vi ved at læring foregår hele dagen – gennem leg, socialt samspil, hverdagens rutiner og planlagte aktiviteter. Det sker gennem leg, relationer, udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det sker når barnet er aktivt deltagende og aktivt involveret. Vi ser læring som en proces, hvor børnene skaber, ændrer og udvider deres færdigheder, deres indsigt og erkendelse, deres indstilling og viden. Læring er en dynamisk proces, og læring finder sted i en dynamisk relation mellem børn/voksne og barn/barn. Børn lærer gennem aktive handlinger og ved at afprøve i praksis og ved at blive understøttet i en nysgerrig tilgang. Det er vigtigt at barnet oplever en mening og relevans i den konkrete situation. Manglende mening kan hæmme børnenes læreproces.

I praksis betyder det at:

- Vi bruger og prioriterer tiden på hverdagens rutiner, for at børnene får mulighed for at være med
- Vi bruger og prioriterer tiden på at børnene lærer, at de selv kan og vi støtter og vejleder dem
- Vi tager udgangspunkt i børnenes initiativer, og hvad de er optagede af, når vi laver aktiviteter og projekter
- Vi har dagligt vokseninitierede aktiviteter, som de voksne har tilrettelagt og styrer, planlagt ud fra hvilken læring vi ønsker børnene skal tilegne sig
- Vi har voksenstøttede aktiviteter dagligt, hvor de voksne støtter barnets forslag, ideer og handlinger og vi spørger nysgerrigt og undrende ind (fælles vedvarende tænkning)
- Vi har børneskabte aktiviteter dagligt, hvor børnene leger spontant, ud fra de rammer og muligheder der er til stede, hvor den voksne er i baggrunden som støtte og vejledning

Børnefællesskaber

Børnegruppen udgør et socialt og kulturelt fællesskab som er altafgørende for børnenes trivsel. Deltagelse i børnefællesskabet bliver fundamentet for vores børns sociale liv og færdien i samfundet. Det er i børnefællesskabet at børnene skaber erfaringer med andre børn, indgår i sociale samspil og udvikler robusthed i forhold til at kunne indgå i fællesskaber. Det er i børnefællesskabet at vores børn udvikler deres sociale identitet, og hvor der sker selvudvikling og selvkendskab. I Klynge H mener vi, at alle børn har ret til at være en del af et børnefællesskab, og at det er de voksnes ansvar at skabe rammerne og kulturen i disse fællesskaber.

I praksis betyder det at:

- De voksne er bevidste om at de er forbilleder, når de omtaler børn, forældre og kollegaer
- De voksne positivt definerer alle børn, forældre og kollegaer i deres tilgang
- De voksne støtter og vejleder børn der har svært ved at indgå i fællesskaber til at tilegne sig kompetencer til dette
- De voksne er opmærksomme på at ingen børn er ufrivilligt alene og hjælper evt. leg i gang eller ind i en leg
- De voksne styrer overgange til f.eks. legeplads, så der ikke opstår tomrum for nogle børn
- De voksne deler børnene op i mindre grupper (aktiviteter, legegrupper eller få lov til at blive inde med en særlig ven) med blik for, at alle børn skal føle sig som en del af fællesskabet.

Pædagogisk læringsmiljø

Det pædagogiske læringsmiljø er til stede hele dagen, fra børnene kommer om morgenen, til børnene er hentet om eftermiddagen. I Klynge H arbejder vi bevidst med læringspotentialet, og vi prioriterer selvhjulpethed, fælles vedvarende tænkning og hermed at være nysgerrige med børnene i alle situationer. Når der opstår konflikter, griber vi dem som en mulighed for læring omkring konfliktløsning, kommunikationskompetencer og empati. Vi planlægger aktiviteter med udgangspunkt i effekt for børnene, ud fra deres nærmeste udviklingszone. Og vi er bevidste om indretningens og organiseringens betydning for de pædagogiske læringsmiljøer.

Vi sørger for at legetøj og materialer er til rådighed og i børnehøjde, og at det er placeret hvor det giver mening for barnet. Det gør vi fordi børnene skal kunne fordybe sig i legen og udvikle den, da det er når børnene er i "flow", de øjeblikke hvor verden forsvinder og det kun er legen der eksisterer, at læringen er på sit højeste. Sidst men ikke mindst evaluerer vi løbende, lærer af tidligere erfaringer og derved har vi et udgangspunkt for vores egen læring.

I praksis betyder det at:

- Vi ser hele dagen og alle aktiviteter som læring. F.eks. når vi skal have tøj af og på, dække bord, tage mad og rydde af bordet – pædagogik gennem hele dagen
- Vi indretter alle stuer med legezoner, plads til parralleleg, rollelege, konstruktionslege og kreativitet, for at skabe de bedste rammer for læring
- Legetøj er i børnehøjde og tilgængeligt hele dagen
- Vi skaber mulighed for ro og fordybelse, ved at dele børnene i mindre grupper og ved at etablere afskærmede legezoner
- Personalet fordeles, så alle børn møder pædagogisk kvalitet
- Vi gør klar til leg, flere gange om dagen
- Vi prioriterer nogle gange tiden i garderoben højere end selve turen
- Vi prioriterer gode lærerige processer højere end fine produkter

- Vi igangsætter aktiviteter gennem hele dagen
- Vi har planlagte stuemøder med fast dagsorden, så alle får planlagt vokseninitierede aktiviteter ud fra børnenes perspektiv
- Vi planlægger aktiviteter frem i tiden, så dagene ikke tager hinanden
- Vi prioriterer læring og udvikling
- Vi stiller krav til faglighed for det personale vi ansætter
- Vi evaluerer løbende og ser på effekten. Opnåede vi hvad vi ville? Og efterfølgende justeres praksis

Forældresamarbejde

Forældresamarbejdet i klynge H tager udgangspunkt i, at vi er sammen i et forpligtende samarbejde, om at skabe de bedste udviklingsbetingelser for vores børn i de enkelte enheder. I klynge H opdeler vi forældresamarbejdet som *det uformelle*, *det formelle* og *det organisatoriske* samarbejde. Det uformelle består i den daglige snak i den enkelte enhed og på stuerne. Det er når vi sammen siger godmorgen, og forældrene fortæller om der er noget vi skal være opmærksomme på, for at møde deres børn med forståelse. Det er når vi siger tak for i dag og taler sammen om hvordan dagen er gået. Det er også når vi kommunikerer på Aula, og informerer om fokuspunkter og aktiviteter i de enkelte enheder og på tværs af klyngen.

Det uformelle samarbejde består af forældresamtaler mellem forældre og medarbejdere og evt. enhedens pædagogiske leder. Det er samtaler, hvor vi sammen taler om børnenes trivsel og udvikling, med udgangspunkt i både TOPI, sprogscreeninger, sprograppen og dialogprofiler fra Hjernen & Hjertet i Aula.

Det formelle samarbejde er også netværkssamtaler med vores tilknyttede fagpersoner, f.eks. sundhedsplejersker, tale/hørekonsulenter, psykologer og støttepædagoger, hvor der kan tales om handleplaner og videre tiltag.

Det organisatoriske samarbejde består af forældrerådene i de enkelte enheder og forældrebestyrelsen på tværs af klyngen. Vi afholder årligt valgt til forældreråd og forældrebestyrelse, og afholder 4 møder årligt i forældrerådene i de enkelte institutioner og forældrebestyrelsen i klynge H.

I praksis betyder det at:

- Vi altid ønsker at være i en åben dialog med forældrene omkring samarbejdet om deres børn
- Vi tilbyder en opstartssamtale inden, eller efter at barnet er startet i institutionen
- Vi tilbyder en overgangssamtale når barnet skal i børnehave
- Vi tilbyder en overgangssamtale når børn skal skrives op til skole/KKFO
- Vi tager altid initiativ til samtale, hvis vi har en bekymring eller ser et barn der ikke er i trivsel
- Ud over dette kan forældre altid bede om en samtale

Børn i udsatte positioner

Børn i udsatte positioner er en sammensat gruppe. Det kan være børn med en kronisk sygdom, børn som vokser op med et fysisk eller psykisk handicap, eller det kan være børn der vokser op med en kronisk sygdom. Det kan også være børn der vokser op under dårligere vilkår for udvikling og trivsel. At være i en udsat position er ikke nødvendigvis altid statisk. Børn kan af mange forskellige årsager være løbende eller kortvarigt, i en udsat position i fællesskabet.

Et barn kan blandt andet være i en udsat position i en begrænset periode, når der sker en begivenhed som f.eks. en skilsmisse, et dødsfald i nærmeste familie, eller lign. Vi ønsker at møde alle børn med ligeværd og respekt. Derfor skal indsatsen og varigheden af indsatsen altid differentieres efter børnenes behov.

I praksis betyder det at:

- Vi møder alle børn med en anerkendende tilgang
- Vi understøtter at alle børn skal inkluderes i et børnefælleskab
- Det er medarbejdernes ansvar at være opmærksomme på børnenes forudsætninger for deltagelse
- Det er medarbejdernes ansvar, at barnet bliver guidet og understøttet i samspillet
- Vi anvender TOPI to gange om året, for at skærpe bevidstheden om trivsel og udvikling i børnegruppen
- Vi arbejder systematisk med SMTTE-modeller, for at sikre løbende evaluering af vores tiltag
- Vi indkalder til samtale med forældre, så snart der opstår en bekymring
- Vi udarbejder en handleplan for alle børn der er i en udsat position
- Vi bruger ressourceforum til løbende refleksion og sparring omkring bekymringer og fællesskaber
- Vi anvender den tværfaglige support i tæt samarbejde med forældrene

Sammenhæng til børnehaveklassen - forberedelse til livet

Vi tager udgangspunkt i hvilke kompetencer børnene skal have for at de kan opleve en tryk overgang til skolen og de kompetencer vi kan give børnene, så det har lyst til at gå i skole og dermed får mulighed for at trives i skolen. Dette arbejde starter første dag i vuggestuen.

Selvhjulpenhed - Selvstændigheden i selv at kunne tage tøj af og på. Selvværdet barnet oplever når det mestrer noget nyt. At kunne tage vand når man er tørstig. Gå på toilettet på egen hånd. Senere bliver det at kunne løse en uoverensstemmelse, kunne hente hjælp og vide hvornår man gør hvad.

Sprog – At kunne formulere hvad man ønsker at sige. At kunne lege med sproget og bruge sproget i leg. At kunne indgå socialt, jeg er ked af det, konfliktløse, selvregulering, mm.

Kognitiv tænkning - At kunne tænke kreativt og i metaperspektiv. At være i stand til at kunne se tingene fra andres eller et andet perspektiv. At tænke ud af boksen.

Sociale evner – At kunne samarbejde og indgå i sociale fællesskaber. At kunne gå på kompromis, og også vide hvornår man skal stå fast. + konfliktløsning

Selvregulering – At kunne behovsudsætte og ikke handle på umiddelbare indskydelser og at kunne blive i en aktivitet i længere tid ad gangen

Det sidste år er fokus alt dette og samtidig målrettet forventninger til at gå i skole/KKFO. Hvilke tanker har børnene. Er der noget børnene undrer sig over. Det kan være "hvad er der i en madpakke?", "Hvordan kommer man mon på toilettet?", "Hvad betyder den klokke, der ringer?". Når vi sammen med børnene får aflivet eventuelle bekymringer, skaber vi en tryk overgang for børnene. I efteråret før børnene stopper, udfylder personalet sammen med forældrene overleverings udtalelser til skolen. Disse udtalelser hedder KBH overgang og laves for at hjælpe skolen med klasse sammensætning først og fremmest. Senere for at lærer kan møde barnet med forståelse og viden.

I praksis betyder det at:

- Vi samarbejder med forældrene om en fælles indsats fra den første dag i institutionen
- Vi tager udgangspunkt i børnenes og forældrenes bekymring og tanker om skole/KKFO og undersøger dette
- Vi besøger den tilknyttede skole/KKFO som vi er tilknyttet i Stærkt Samarbejde.
- Samarbejder med den tilknyttede skole/KKFO om forventninger til børnene
- Vi klæder børnene på til at blive livsduelige, så de klarer skolestarten bedst mulig

De 6 læreplanstemaer

I Sandslottet er vi yderst bevidste omkring, hvorledes vores praksis er understøttende ift. det enkelte barns udvikling på samtlige parametre og dermed iht. de 6 læreplanstematikker. Vi anser således vores faglige praksis som konstante og kontinuerlige handlinger, der tager udgangspunkt i gældende dynamikker i de små og store fællesskaber. Disse fællesskaber er netop fundamentene for vores reflektive virke og dermed definerer de vores pædagogiske arbejde. Dét betyder således at vi sjældent har fokus på én tematik, men at vi med legen og en for Sandslottets børn gennemskuelig og genkendelig tryk dagligdag, har disse to som de centrale elementer iht. de udviklingsperspektiver og -potentialer børnene har og dermed i højere eller lavere grad fra dag til dag, bringer læring fra de 6 tematikker i spil på daglig basis. Dette vil ligeledes komme til udtryk i nedenstående beskrivelser og eksemplificeringer af vores arbejde jf. de 6 læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling

Sandslottets pædagogiske læringsmiljøer, fordrer en anerkendende tilgang af det enkelte barns behov og zoner for nærmeste udvikling. I praksis kommer det til udtryk i samtlige situationer i vores dagligdag, hvorved børnene gennem hele deres tid i Sandslottet, mødes af imødekommende, omsorgsfulde og forudsigelige pædagogiske personaler. Dette er fundamentalt for børnenes udvikling, idet at tryk er ét af de væsentligste elementer, når et menneske skal udvikles. Med den udtalte viden, sikrer vi børnene en pædagogisk tilgang til dem, som altid tilrettelægges af hensyn til individet i/og fællesskabet.

Samling som læringsrum

På samtlige stuer i Sandslottet, afholdes hver dag samlinger. Samling er en stund, som defineres af tilstedeværelse af børn og pædagogisk personale, som sammen hilser på hinanden og foregår i

en ramme der er præget af tryghed omsorg, forståelse og fordybelse. Heri sker en god start på dagen i kendte omgivelser, hvorved det pædagogiske personale bl.a. sikrer det tilstedeværende fællesskab på den enkelte stue og kan benytte denne arena, til at have et øget fokus på bl.a. børn i udsatte positioner, som fx skal støttes i deres deltagelse i fællesskabet og i deres mulighed for at ytre sig.

Fx praktiserer vi brugen af piktogrammer, som et redskab ved disse samlingsstunder – og ligeså i andre relevante henseender – hvorved børnene via en dagstavle, ved illustrationer af bl.a. specifikke handlinger, aktiviteter o.lign., får en hjælpende og guidende hånd, til både at kunne tage del i at sætte ord på handlinger. I samme ombæring benytter vi i ligeså høj grad, piktogrammerne til at skabe en sammenhængskraft mellem dét vi taler om og dét vi gør. I sådanne tilfælde skabes en kobling til en æstetisk læreproces; barnets behandling af de indtryk der modtages vha. illustrationer og italesættelse ved samlingen, ift. netop de handlinger der sker. På samme vis er sprogets betydning i stunder som disse, i høj grad af essentiel betydning, idet at vi er yderst opmærksomme på at benytte disse samlinger, til at udfolde og udvikle børnenes ordforråd – både receptivt og produktivt.

Selvhjulpenhed – succes og udvikling går hånd i hånd

Alsidig personlig udvikling er i Sandslottet, i store træk defineret af ovenstående beskrevne praksis og denne tilgang, kan kobles på generelt tilsvarende pædagogisk og relationelt samspil med børnene. I den forbindelse, anser vi således selvhjulpenhed og børnenes succeser hermed, som en højt prioriteret del af et barns personlige udvikling. Selvhjulpenhed betyder i udviklingssammenhæng, at vi som pædagogisk personale er bevidste omkring børns generelle udvikling og er i stand til, at vurdere det enkelte barns zone for nærmeste udvikling og på baggrund af generelle vilkår, betingelser og omstændigheder, dagligt at understøtte barnets muligheder for at udvikle sig. Dette bl.a. jf. Sandslottets udarbejdede *Måltidsdogmer* og *Legepladsdogmer*, som definerer børns rettigheder for udvikling og læring i specifikke læringsmiljøer, hvilket vi mener, samlet set bidrager til et øget selvværd og en øget selvtillid hos børn.

Social udvikling

Børns sociale kompetencer udvikles, når de indgår i fællesskaber og i relationen til andre. I Sandslottet er vi rigtig mange mennesker sammen hele tiden og de sociale kompetencer bliver udviklet og styrket i de venskaber og grupper vi indgår i, samt i kulturen. Vi anskuer de sociale kompetencer som en løbende dynamisk proces, der i øvrigt er tæt forbundet med personlig alsidig udvikling. Social udvikling bliver styrket gennem leg, deltagelse i dagligdagens gøremål og aktiviteter. For børn handler dét om at blive anerkendt i relationen, at føle sig som en del af fællesskabet, at kunne tage hensyn til andre, at forstå og respektere andres grænser og at være en god ven.

Konflikthåndtering som læringsproces

I Sandslottet mener vi, at social udvikling erfares i mange forskellige situationer og arenaer. Det er i relationen til et andet menneske, at man gør sig erfaringer ift. socialt samspil og af konflikter – små som store – er vi bevidste om at der kan udledes meget læring. Konflikter udspiller sig hver dag, blandt børn i en daginstitution og kan være af forskellig karakter. Som pædagogisk personale er det netop derfor scenarier, som vi er meget bevidste om at støtte og guide børnene i og dermed hjælpe dem med at håndtere disse. Derved har vi som mål at guide børnene i, at både håndtere

situationen og sine egne følelser og fremadrettet lære at mestre disse. At mestre betyder ikke nødvendigvis at kunne klare situationen på egen hånd, men i højere grad at børnene bliver i stand til at afkode og benytte mekanismer i en konfliktsituation på baggrund af tidligere erfarede situationer med støtte fra pædagoger; fx at bede et pædagogisk personale om hjælp, at sige fra og til og ligeledes at udvide sin tolerancetærskel. På en sådan baggrund, mener vi at et barn opnår værdifuld social læring baseret på egne erfaringer og ageren i sociale situationer og arenaer, som kan være vanskelige at befinde sig i, uden den fornødne hjælp.

Fri for mobberi

Fri for mobberi (FFM) er tidligere nævnt i denne læreplan og er et vigtigt element i vores pædagogiske praksis. I princippet kunne punktet figurere ved samtlige læreplanstemaer, da det er et redskab som er udviklet til at kunne benyttes ifm. mere eller mindre alt iht. pædagogiske læreplanstemaer. Vi finder det dog mest aktuelt at placere dette afsnit ved *Social udvikling*, bl.a. idet FFM's grundværdier lyder som følgende: tolerance – respekt – omsorg og mod. Med disse værdier og tilhørende materialer, arbejder vi målrettet med at styrke Sandslottets børnefællesskaber og med at forebygge mobning. Fx bruger vi – bl.a. – i vuggestuen bogen; *Min dag i vuggestue*, som med 12 rim baseret på genkendelige følelser, sætter fokus på det lille barns hverdag i en vuggestue. Med til hvert rim følger et par spørgsmål og idéer til aktiviteter, der er dialogskabende og fællesskabsdannende redskaber i den følelsesmæssige udvikling. I vores børnehave benytter vi os – blandt mange af FFM's materialer – ofte af FFM's samtaletavler, som er konkrete redskaber med afbildning af sociale situationer som kan opstå i en børnegruppe. Derudfra har det pædagogiske personale en dialog med børnene om, hvordan man kan agere hensigtsmæssigt som en god ven og hvorledes man kan føle i vanskelige situationer. Dette er samlet set redskaber, som vi aktivt bruger i vores praksis mhp. at skabe læringsmiljøer, hvori der er plads til forskellighed og der kan drages sociale handlemuligheder ud af.

Kommunikation og sprog

Sprog og kommunikation anser vi i Sandslottet som en naturlig forudsætning for at kunne udtrykke sig og kommunikere med andre og som en fundamental præmis for at opnå læring, i forskellige situationer og arenaer. Det sker ikke kun gennem det talte eller det skrevne sprog, men også i allerhøjeste grad gennem kropssprog, mimik og visualisering. Alle de mange sprog påvirker børns sproglige udviklingsprocesser. Sproget giver barnet et redskab til at skabe relationer og til at udtrykke følelser. Vi mener, at børn udvikler deres sproglige kompetencer gennem samvær, oplevelse, leg, fortælling, planlagte og spontane aktiviteter i hverdagen. Vi finder det derfor vigtigt, at børnene får mulighed for at udtrykke sig igennem forskellige kommunikationsformer. Børnene bruger sproget til at forhandle, dele viden og oplevelser, udvikle lege og konfliktløse med. Det er altså med andre ord, igennem sproget, at barnet udtrykker følelser og behov og omsætter tanker til ord og handlinger.

Redskaber i praksis

I Sandslottet har vi gennem hele 2019 haft et øget fokus – mere end sædvanligt – på vores sprog-pædagogiske virke. Dette skyldes bl.a. deltagelse i et sprogforløb i Klynge H v. Sundet, hvorved vi via oplæg, materialepræsentationer og fælles refleksion har stillet skarpt på vores sproglige praksis og ikke mindst hvorledes vi skaber et sprogligt læringsmiljø, hvorved Sandslottets børn profiterer mest muligt på baggrund af vores bevidsthed omkring de vigtige roller som pædagogiske personer varetager, ifm. oprettelse og bevarelse af læringsrum- og rammer, der bærer præg af sprogstimulerende og -motiverende omgivelser.

Vi har således etableret en sprogstimulerende og -udviklende faglig tilgang til vores børn, som i og for sig tager udgangspunkt i børnenes zoner for nærmeste udvikling. For at være i stand til at gøre os de nødvendige refleksioner omkring børnenes sproglige kompetencer, mhp. fælles faglige refleksion herom og videreudvikling heraf, benytter vi os aktivt af følgende redskaber, som der redegøres for herunder; *tilpasning af sprog* og *UGL*'e, som begge er redskaber vi er bevidste om og aktivt gør brug af, i interaktionen og kommunikationen med og iblandt Sandslottets børn.

Tilpasning af sprog

At tilpasse vores sprog i vores kommunikation med Sandslottets børn, betyder at vi er bevidste omkring bestemte strategier og med disse gør vi en aktiv indsats, for at bruge de relevante strategier når vi forsøger at støtte børnenes sproglige udvikling. Nedenfor beskrives i punktform, hvilke strategier det drejer sig om og som vi i Sandslottet benytter, i relevante og aktuelle tilfælde alt afhængigt af det enkelte barns individuelle sproglige kompetencer.

Følgende strategier er fra bogen *Sprog i samspil* og hjælper børn med at lære sprog:

- Gør dit sprog let at forstå.
- Tilpas dit sprog barnets lyde, handlinger og gestik med et enkelt sprog.
- Fortolk barnets lyde, handlinger og gestik med et enkelt sprog.
- Engager barnet i sociale rutiner.
- Sæt ord på ting i barnets verden.
- Imiter, hvad barnet siger.
- Udvid, hvad barnet siger.
- Udvid emnet.

UGL

Når vi UGL'er i Sandslottet, betyder det at vi holder **U**dkig, **G**iver tid, og **L**ytter og den kommunikative praksis, anser vi for værende nøglen til at åbne op for børns lyst til at kommunikere. Det er et redskab som er ganske effektivt ift. at skabe gode interaktioner med børn – også i tilfælde hvor det kan forekomme mere vanskeligt end vanligt. Nedenfor beskrives strategien iht. vores arbejde i praksis.

Strategiens beskrivelse er jf. ovenstående strategi, ligeså fra bogen *Sprog i samspil*.

Hold Udkig:

Når vi holder udkig, betyder det at vi er opmærksomme på et barn, for at kunne blive klogere på, hvad der optager barnet eller hvad det forsøger at fortælle os.

Giv Tid:

For at give barnet muligheden for at initiere – selv at tage initiativ til aktiv kommunikation eller kommunikativ respons – er vi bevidste om hvorledes vores rolle bedst fordrer en verbal eller non-verbal kommunikation fra barnet. Dette gør vi vha. følgende fremgangsmåde: *Vi tier stille, så barnet har*

den fornødne tid og mulighed for at kommunikere – vi læner os frem og viser med krop og øjenkontakt, at vi er opmærksomme – vi ser forventningsfuld på barnet, for at indikere at vi har tiltro til barnet og dets kommunikation.

Lyt:

Når vi lytter til barnet, betyder det at vi er fuldt opmærksomme på hvad barnet siger, således at vi som pædagogisk personale kan reagere og respondere hensigtsmæssigt. Derved sikrer vi tryghed i den kommunikative interaktion, ved at lade barnet vide at det er vigtigt hvad det fortæller os.

Ovenstående redskaber er eksempler på, hvorledes vi sikrer læringsmiljøer for Sandslottets børn, hvori at det enkelte individ, af pædagogisk personale stimuleres hensigtsmæssigt og velreflekteret, hvad end børnene befinder sig i specifikt planlagte aktiviteter, i rutinesituationer eller i en hver anden kontekst i Sandslottet, som alle fordrer pædagogisk overvejelse og handling.

Krop, sanser og bevægelse

I Sandslottet er vi af den opfattelse, at mennesket forankres i en verden via kroppen. Kroppen er et redskab til at bevæge og udvikle sig. Børnene bruger deres krop til at udforske og påvirke omverdenen, og bliver selv påvirket. Børn har en indre drivkraft til at være i bevægelse; de kravler, går, løber, udforsker og udfordrer sig selv, hvis de kan komme til det. Ved at vi inddrager kroppen som udgangspunkt for pædagogisk arbejde kan det være med til at styrke børnenes erfaringer, viden, kommunikation og de følelsesmæssige og sociale processer. Derudover har børn brug for at bevæge sig, for at udvikle sig; bevægelse og sansning sætter gang i hjernens modning, som sætter børnene i stand til at søge nye udfordringer.

Legepladsen – det udendørs læringsrum

Sandslottets legeplads og tilhørende redskaber, inviterer og inspirerer til kropslige udfordringer og udfoldelse – såvel som vores indendørs læringsmiljøer også gør – og er et vigtigt element i vores arbejde med børns motoriske og kropslige udvikling. At være på legepladsen er en arena bestående af mange små arenaer, hvor både fin- og grovmotoriske aktiviteter finder sted. Børn er legende af natur og som pædagogisk personale er det yderst essentielt, at vi er i stand til at kunne understøtte denne natur ved at inspirere, invitere til og engagere os i legen – og samtidig benytte leg til, i denne sammenhæng, at bidrage til at børn erfarer og lagrer kropslig læring og udforsker kroppens formåen og muligheder i legen. Således har vi i Sandslottet udarbejdet nogle *Legepladsdogmer*, som fordrer en konstant bevidsthed om at læring foregår i alle aspekter af det som en tur på legepladsen indebærer. Dette eksemplificeres bl.a. ifm. både *før* legepladsen; fx i garderoben hvor man øver sig, i at tage tøj på selv og lagrer denne kropslige erfaring på baggrund af succeser hermed og *på* legepladsen; hvor pædagogisk personale, fx med udgangspunkt i børnenes perspektiv og ytring om ønsker for legen, deltager, inspirerer og understøtter barnet i kroppens brug. Ved denne tilgang, mener vi at vi på bedste vis sikrer os, at vi lever op til de rettigheder vi mener børn har for læring – også i denne kontekst.

Judoforløb – Sandslottets Ældstegruppe

Da vi er bevidste om, at kropslige erfaringer bidrager til børns kognitive udvikling, har vi etableret et samarbejde med Amager Judoklub, som er tilrettelagt for vores ældste børn i børnehaven. Herved arbejdes der – via idrætten Judo og dets faciliteter som et æstetisk læringsmiljø – med leg og bevægelse som middel til personlig alsidig, social og kropslig udvikling. Herigennem er formålet at styrke barnets bevægelsesglæde, samt det sociale fællesskab. Dette forløb er samtidig et yderst værdifuldt middel, ifm. fx børnenes udvikling af selvtillid og selvværd, ved at barnet opnår og får succes med kropslig læring, som bidrager til et større mod og en tro på sig selv, som vi i Sandslottets ældstegruppe-regi, mener er enormt vigtigt når børn – som i dette tilfælde – skal præpareres på forandringer; fx når overgangen fra børnehave til skole påbegyndes.

Natur, udeliv og science

Når børn gør sig erfaringer i verden, er alle sanser i spil og heri og -med er der uanede muligheder for at opnå viden om og forståelse for sig selv og sine omgivelser. Hvad end de erfaringer udspiller sig i naturen, på legepladsen eller i andre mulige læringskontekster. I Sandslottet arbejder vi bevidst med at skabe sammenhæng mellem børns erfaringer, handlinger og sproglige udvikling. Dette, da sprogliggøren og kommunikation om individuelle og fælles oplevelser bidrager til børns kognitive udvikling, idet at vi som pædagogisk personale med vores bevidsthed herom, har fokus på at barnet får de nødvendige muligheder for at være medskabere af viden. Dette understøttes bl.a. af følgende eksempler på vores arbejde i praksis, med denne læreplanstematik.

Den første sne

Alle oplevelser man som barn gør sig, vil altid have en 'første gang'. Første gang et barn oplever noget, anser vi ikke nødvendigvis som første gang barnet er tilstede ved en hændelse eller lignende. 'Første gang' anskuer vi som, når et barn er *bevidst* omkring det som sker.

I Sandslottets vuggestue erfarede det pædagogiske personale på en dag hvor sneen faldt, at børnene udtrykte utryghed ved dette fænomen – at børnene var bevidste om at noget var anderledes, end de hidtil havde oplevet. På den baggrund valgte det pædagogiske personale, at lade børnene få muligheden for selv at skabe deres egen empiri, ved at komme ud i sneen og lade sanserne komme i spil ifm. dette 'nye' nedbør. Sammen med det pædagogiske personale, fik børnene dermed mulighed for kropsligt at erfare hvordan sne føles, hvordan det bliver mere glat, hvordan man kunne lave snebolde o.lign., og samtidig få sat nye ord og begreber på sammenhængen mellem fx årstiden vinter, kulde og nedbør. I forlængelse deraf lod det pædagogiske personale også børnene tage noget sne med indenfor, for således at børnene kunne opleve hvordan sne og indendørs varme, får sneen til at smelte og blive til vand.

Dette eksemplificerer en pædagogisk indsats, hvorved børnene understøttes i nye aktiviteter, som bl.a. introducerer børnene til naturvidenskabelige begreber og forklaringer, som vi mener bidrager til børns øget nysgerrighed på naturen og de muligheder den rummer.

Lokalmiljøet som læringsrum

Udover at vi er nysgerrige på at bringe viden om natur og science i spil i diverse pædagogiske aktiviteter i Sandslottets egne arenaer og læringsrum, er vi desuden også så privilegeret at vi har et væld af muligheder for at få konkrete naturoplevelser med denne læreplanstematik. Vi benytter bl.a. Vestamager Naturcenter, Kløvermarkens Naturcenter og ikke mindst Naturcenter Amager Strand, som ligger ganske tæt på Sandslottet og tilbyder tilpassede læringsforløb for hhv. vuggestue- og børnehavegrupper. Vi har netop ved Naturcenter Amager Strand fx deltaget i *Sten på Amager Strand*, som giver anledning til at være nysgerrig på matematiske færdigheder via optælling af indsamlede sten og kategorisering af sten iht. størrelse og farve.

Generelt er disse lokale tilbud, nogle vi er opmærksomme på at benytte os af, således at vi som pædagogisk personale, bidrager til at børnene gør sig erfaringer af anden karakter end vi kan tilbyde i vores egne rammer.

Kultur, æstetik og fællesskab

Æstetiske overvejelser i lege- og læringskontekster, mener vi er tæt forbundet med de kulturelt funderede børnefællesskaber, som vi pædagogisk arbejder i og med. De kulturelle børnefællesskaber som fundament for æstetik og læring, samt de gældende værdier som vi bl.a. med udgangspunkt i Fri For Mobberis værdisæt arbejder ud fra, skal vi som pædagogisk personale sikre en sammenhæng imellem. Dette gør vi ved, systematisk at arbejde med rutiner og børns rettigheder for leg, læring og udvikling. Dette betyder at Sandslottets læringsrum og indretning, er dynamiske miljøer som med afsæt i tolerance, respekt, omsorg og mod, afspejler lege- og læringsmuligheder. Dvs. at hvad end det omhandler rummenes æstetiske indretning eller vores pædagogisk planlægning, skal disse harmonere med børnenes behov og dermed børneperspektivet. Således sikrer vi at det er legen og læringen der er de centrale elementer i vores refleksive virke, som medvirker til bevarelse af de gode børnefællesskaber der eksisterer i Sandslottet.

Madlavning som æstetisk læreproces

I Sandslottet har vi et dynamisk madhold, bestående af to pædagogiske personaler, vores kostfagligt eneansvarlige samt en mindre gruppe børn fra hhv. vuggestue og børnehave, som sammen laver mad én fast dag i ugen. Vores formål med dette er bl.a. at børnene gennem sansning, nye begrebsdannelser og aktiv deltagelse, deltager i æstetiske læreprocesser hvorved at børnene oplever nye indtryk som bearbejdes til løbende æstetiske udtryk og derved nye indtryk, med nødvendig sproglig og handlende understøttelse af pædagogisk personale som formidler af de æstetiske processer som pågår. I praksis indebærer det at børnene introduceres for skriftliggjorte og således ved pædagogisk personale, sprogligt formidlede opskrifter, bestående af et væld af forskellige ingredienser, som børnene får mulighed for at se, dufte til, røre ved og bearbejde mhp. en specifik ret eller lignende, som de slutteligt får mulighed for at spise. I sådanne processer får børnene muligheder for at omdanne specifikke handlinger og ord til håndgribelig viden; at blive introduceret for fx æg, karry, mayonaise, salt, peber og purløg og ende med en æggesalat.

Evalueringsskulturr

I Sandslottet er det essentielt for vores praksis og udvikling af vores virke, at vi har en velfunderet og veletableret evalueringsskulturr, hvorved vi sikrer og kvalificerer vores pædagogiske arbejde og de læringsmiljøer vi ønsker at præsentere for og byde børnene.

Med dét in mente, er det os yderst magtpåliggende, at vi bl.a. er bekendte med og velbevandrede i specifikke dokumentations- og evalueringssredskaber, som bidrager til meningsskabende processer iht. dokumentations-, praksisudviklings- og evalueringssforløb – små som store. I den forbindelse har vi i Sandslottet valgt at benytte SMTTE-modellen som det gennemgående redskab, for netop disse forløb. Denne model bruger vi i både det store kollegiale fællesskab, men i højeste grad benyttes den ifm. at afdække og vurdere vores egen praksis, når vi har at gøre med et barn eller flere børn, som potentielt kan have gavn af en ændret pædagogisk tilgang. I samme forbindelse gør vi også brug af at udarbejde pædagogiske beskrivelser¹ på baggrund af fælles italesættelse af faglige refleksioner, som bidrager til at skabe et komplet overblik over hvilke vanskeligheder og udfordringer et barn kan have. Ved disse fremgangsmåder, sikrer vi os derved i fællesskab, et objektivt blik på vores eget faglige virke mhp. at udvikle dette således at børnenes trivsel og udvikling hele tiden garanteres og kvalificeres på grundigt velovervejede grundlag.

Desuden har vi i Sandslottet en fundamental enighed om at; *”Vi gør hvad vi har aftalt, indtil vi aftaler noget nyt”*, hvilket bidrager til en grundlæggende aftalekulturr, hvorved vi ikke går på kompromis med arbejdsfællesskabet principper. I praksis betyder dét at vi ser til at have de nødvendige fora for fælles refleksioner og løbende genbesøg og evaluering af indgåede aftaler. Disse rum har vi både i form af de mindre fællesskaber og større fællesskaber, såsom; ved stue-, afdelings- og personalemøder. Det væsentlige ved disse fora, hvorpå der skabes rum for refleksioner og evalueringer af aftaler, er at vi som udgangspunkt altid træffer vores beslutninger omkring fremadrettet – potentielt ændret – praksis, ud fra et gennemgående børneperspektiv. Med andre ord; at vi aldrig træffer en beslutning omkring (ændret) tiltag, uden at vurdere børnenes udbytte herved.

Udover ovennævnte beskrivelser af Sandslottets evalueringsspraksis, benytter vi os også af TOPI to gange om året, hhv. i marts og oktober. TOPI er et digitalt trivselsvurderingssredskab, som vi i Sandslottet benytter til at have en grundig fælles faglig vurdering af hvert enkelt barns trivsel, for at sikre en omhyggelig vurdering af, hvorvidt der kan være børn som kan have behov for en tidlig pædagogisk tilrettelagt indsats. Ligeledes benytter vi KBH Overgang, som også er et digitalt redskab, til at beskrive og vurdere en eller flere praksisunderstøttende indsatser, med udgangspunkt i det enkelte barns kompetencer. Dette gøres i samarbejde med forældre, ifm. overgange fra Sandslottet til andre institutioner og ligeså ifm. overgangen internt fra vuggestue til børnehave og ikke mindst, når et barn fra Sandslottet skal starte i SFO og skole.

¹ Denne fremgangsmåde er ikke at forveksle med en DPU (Dansk Pædagogisk Udviklingsbeskrivelse), men en metode vi benytter med udgangspunkt i platformen *KBH Barn's* dokumentationsfunktion *'Handleplan'*. Ved denne reflekteres og beskrives det enkelte barns; trivsel, sociale udvikling, følelsesmæssige udvikling, motoriske udvikling og sproglige udvikling.

Evaluering af den pædagogiske læreplan

Hensigten med Sandslottets udarbejdede læreplan, er at denne er fundamentet for den praksis vi fortsat ønsker at udøve i Sandslottet. Dvs. at det daglige faglige arbejde med de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes dertilhørende udvikling og læring i alle aspekter af vores dagligdag, er tydeligt forbundet med og stemmer overens med dét som beskrives i vores læreplan. For at sikre dette, er det væsentligt at læreplanen er et gennemgående redskab, mhp. gældende praksis og udvikling af praksis. Sandslottets pædagogiske leder og Sandslottets to faglige fyrtårne, som i samarbejde er garanter for at den pædagogiske læreplan realiseres, har således et betydeligt og konstant ansvar for at kvalificere Sandslottets faglige retning iht. denne. På den baggrund er et samarbejde blandt disse tre etableret, for derigennem at sikre en gennemgående motivation for at arbejde målrettet med læreplanen. Dette gøres ved løbende evaluering af praksis i nævnte forum mhp. løbende fælles evaluering i personalegruppen af gældende praksis iht. vores læreplan. Der afses i Sandslottets interne årshjul minimum to årlige læreplansevalueringsmøder i hhv. 2020 og 2021.

Bilag

Bilag I

Måltidsdogmer

Sandslottets måltidsdogmer

- Det gode måltid tager tid og er en pædagogisk aktivitet med faglige overvejelser og tiltag bag.
- Måltidet er en sanselig oplevelse og det er ikke forbudt at udforske, sanse og eksperimenterer maden med hænderne. Samtidig motiveres barnet til at spise med bestik, med henblik på deres alder og motorik. *Vi ser gerne at barnet kan beherske bestik når det kommer i børnehaven.*
- Det pædagogiske personale kommenterer på maden samt, smage, lugte, farver, konsistenser, mm. Dialog omkring maden er vigtig i forhold til at gøre måltidet mere indbydende og spændende for børnene, samt en glimrende mulighed for at have fokus på at stimulerer sproget.
- Børn har ret til at takke nej til mad der bliver serveret, også selvom det er på deres tallerken. Men det pædagogiske personale opfordrer og motiverer barnet til at udforske maden og prøve sig frem i deres egen tempo. Motivationen skal ikke være overdreven og der skal ikke udelukkende være fokus på det de ikke vil spise.
- Det pædagogiske personale har ansvaret for at regulere barnets behov i forhold til mad og drikke under måltidet. Barnet skal ikke spise op, hvis barnet giver udtryk for at det er mæt.
- Under måltidet fokuseres der på det pædagogiske indhold med børnene og det pædagogiske personale undgår så vidt så muligt, at snakke hen over hovedet på børnene.
- Der vil altid være en pædagogisk overvejelse omkring hvor børnene er placeret i forhold til hinanden og de voksne under måltidet.
- For at bevare en rolig atmosfære under måltidet, ser vi gerne at der forekommer så få afbrydelser så muligt. Et eksempel på dette kan være at lægge telefonen ud fra stuen under måltidet.
- Det pædagogiske personale har høj fokus på *selvhjulpenhed* og børnene øser derfor selv op på deres tallerken og i kop samt har de rette redskaber til rådighed i form af kander i rette størrelser, små knive, mm.
- Det pædagogiske personale er afklaret om rollefordelingen i forhold til borddækning, aktiviteter, håndvask mm. inden måltidets forberedelser begynder.
- Inden måltidet begynder vasker samtlige børn hænder med sæbe og et pædagogisk personale sidder på en rullestol ved siden af børnene for at guide og hjælpe - fra en god arbejdsstilling.
- Der skal være mad nok på stuerne, så det pædagogiske personale ikke skal forlade rummet for at hente mere mad i køkkenet.

- Børnene er med til at dække bord og rydde af bordet efter endt måltid. Tallerken, kop, ha-
gesmække og bestik sættes på rullevoanen. Vuggestuebørn er med til at forberede og af-
rydder i den udstrækning de kan, og børnehalebørn er med under hele processen før og
efter måltidet.
- De børn der har hentet mad, præsenterer maden for de andre børn med hjælp fra en vok-
sen.
- Det pædagogiske personale udviser altid nærvær, omsorg og opmærksomhed under målti-
det og fokus er ved bordet.
- Det pædagogiske personale giver børnene medansvar og medbestemmelse for måltidet og
opfordre dem til at være opmærksomme på de andre børn ved bordet og gøre brug af hin-
andens hjælp.
- Børnene opfordres til at mærke efter om det er sultent eller mæt.
- Det gode måltid er præget af forudsigelighed, såsom faste rutiner omkring og ved måltidet.
- Det pædagogiske personale er det gode forbillede og rollemodeller under måltidet og delta-
ger derved selv i måltidet, omkring den mad der bliver serveret. Det pædagogiske perso-
nale skal inspirere børnene, præsenterer maden så den er indbydende for børnene og sikre
sig at alle børn bliver tilbudt det samme mad ved hele bordet.

Bilag II

Legepladsdogmer

Sandslottets legepladsdogmer

Sandslottets legepladsdogmer er pt. under udarbejdelse og vil figurere i læreplanen inden længe.

Bilag III

SMTTE-model

En SMTTE-model er et redskab, der hjælper med at planlægge, og som bl.a. kan bruges til udvikling.

Du kan eksempelvis bruge den til at planlægge pædagogiske tiltag.

Bogstaverne står for:

- **Sammenhæng** – hvilke vilkår er der tale om?
- **Mål** – Hvad er det resultat, som du ønsker at opnå?
- **Tegn** – Hvordan ser du, at du er på vej i den rigtige retning til at indfri målet?
- **Tiltag** – Hvilke handlinger skal der til, for at du kan nå målet?
- **Evaluering** – Nåede du målet?

